

Q.Ş. Məmmədov, A.C. Həşimov,
S.T. Həsənov, Ə.Ə. Verdiyev,
Q.Ə. Xasayev

**MELİORASIYA: ŞORLAŞMIŞ
TORPAQLARIN DİAQNOSTİKASI
VƏ TƏSNİFATI
DƏRS VƏSAİTİ**

Bakı - 2017

MÜNDƏRİCAT

ÖN SÖZ	3
GİRİŞ	6
I FƏSİL. TORPAQLARDA ŞORLAŞMA VƏ DUZ-SUZLAŞMA PROSESLƏRİNİN NƏZƏRİ ƏSASLARI	21
1.1. Torpaqların təsnifatlaşdırılması və diaqnostikasının əsas prinsipləri	21
1.2. Torpaq və qrunut sularının şorlaşması prosesinin qiymətləndirilməsi	32
1.3. Torpaqlarda və qrunut sularında duzların miqyasıyası prosesinə təsir edən amillər	45
1.4. Kənd təsərrüfatı bitkilərinin duzadavamlılığı və onun müəyyənəşdirilməsi metodikası	47
1.5. Şoran və şorakət torpaqların əkinçilikdə istifadə olunması	53
1.5.1. Şoran torpaqların meliorasiyası	55
1.5.2. Torpaqların su-duz rejimi	60
1.5.3. Suvarılan torpaqların su-duz rejiminin proqnozu	62
1.5.4. Yuma norması	72
1.5.5. Şorlaşmış torpaqların yuyulması növləri	77
1.5.6. Şorakətlərin meliorasiyası	90
1.5.7. Meliorasiya və suvarmanın torpaqlara təsirinin müasir problemləri	102
1.6. Torpaq-duz tədqiqatlarının aparılma metodikası	111
1.7. Torpaqda olan duzların kəmiyyət və keyfiyyət xarakteristikası və onların dinamikası	121
1.8. Duzların torpağa və torpaq proseslərinə təsiri	123
II FƏSİL. TORPAQLARIN ŞORLAŞMA VƏ YAYILMA COĞRAFIYASI	126
2.1. Şorlaşmış torpaqlar	126
2.2. Şorlaşmış torpaqların növləri, formaları və yayılma coğrafiyası	127

III FƏSİL. TORPAQLARIN ŞORLAŞMASININ GENEZİSİ, YARANMA SƏBƏBLƏRİ VƏ FƏSADLARI	151
3.1. Şorlaşmanın genezisi və yaranma səbəbləri	151
3.2. Qrunut sularının böhran dəriniyi və minerallaşma dərəcəsi	159
3.3. Şorlaşmanın kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsuldarlığına təsiri	166
IV FƏSİL. ŞORLAŞMIŞ VƏ ŞORAKƏTLƏŞMIŞ TORPAQLARIN DIAQNOSTİKASI VƏ TƏSNİFATI	171
4.1. Şorlaşmış torpaqların diaqnostikası və təsnifatı	171
4.1.1. Duzların zərərlik dərəcəsi və əlamətləri	171
4.1.2. Şorlaşmış torpaqların diaqnostikası və təsnifatı (qruplaşdırılması)	174
4.1.3. Şorlaşmanın tipindən və duzların miqdarından asılı olaraq şorlaşma dərəcəsinə görə torpaqların yeni təsnifatı	193
4.2. Şorakətləşmiş və sodalı şorlaşmış torpaqların diaqnostikası və təsnifatı	203
4.2.1. Azərbaycan şəraitində yayılmış şorakət torpaqların qiymətləndirilməsi və təsnifatlaşdırılması	203
4.2.1.1. Şorakət torpaqların əmələ gəlməsi və onların əsas xüsusiyyətləri	203
4.2.1.2. Şorakət torpaqların növləri	210
4.2.2. Sodalı şorlaşmış torpaqlar	217
4.2.2.1. Soda və onun torpaqların xüsusiyyətlərinə təsiri	221
4.2.2.2. Sodalı şorlaşmış torpaqların coğrafiyası	224
4.2.2.3. Torpaqda sodanın genezisi	226
V FƏSİL. TORPAQLARIN MELİORATİV VƏZİYYƏTİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ	250
5.1. Azərbaycanın təbii-iqlim şəraiti və şorlaşmış torpaqları haqqında qısa məlumat	250
5.2. Yeni təsnifata əsasən torpaqların şorlaşma dərəcəsinə və tipinə görə yayılması	258
5.3. Torpaqların meliorativ vəziyyətini qiymətləndirmə göstəriciləri və meyarları	267